

Folkbiblioteken i Uppsala län 2008

– regionala förutsättningar för kunskapssamhället

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

Bibliotekens strategiska betydelse

Utvecklingen mot ett samhälle där information och kunskap spelar en allt större roll är tydlig. Den tekniska utvecklingen har skapat nya kommunikationsmönster och dramatiskt förändrat människors förutsättningar att skaffa sig information och kunskap.

Utvecklingen på IT-området har förändrat sättet att se på information. I dag handlar kunskapsinhämtning mindre om hur vi ska få tillgång till information, och mer om hur vi filtrerar det flöde av hög- och lågkvalitativ information som sköljer över oss. Det blir allt viktigare att kunna lokalisera och utvärdera informationen för att kunna tillgodogöra sig denna som kunskap. Denna informationskompetens bygger på god läsförståelse och bred allmänbildning som i sin tur förutsätter hög kvalitet i utbildningssystemet.

Framtidens jobb och välfärd är starkt beroende av ett förbättrat lärande, kunskap och innovationskraft. En uthållig kunskapsutveckling förutsätter att Sverige blir en nation där medborgarna har informationskompetens i världsklass. Denna utveckling har påverkat användningen av biblioteken, som spelar en allt mer central roll för kunskap och informationsinhämtning. Samtidigt har detta inte inneburit att den tryckta boken förlorat sin betydelse. Informationskällorna har inte bytt ut eller avlöst varandra utan används parallellt och på olika sätt.

Uppskattade och viktiga för samhället

Som en följd av läskonjunkturen utsätts kommunerna nu för tuffa utmaningar. I detta läge är det viktigt att man ser kraften i biblioteken. Folkbiblioteken hamnar i den absoluta toppen både vad gäller jämförelser av kvalitén på olika kommunala verksamheter och i rankningen av förtroendet för olika samhällsinstitutioner. Hela 85 procent av medborgarna anser att biblioteken är viktiga för att ett modernt samhälle ska fungera. Det gäller även dem som själva inte använder biblioteken; så mycket som tre av fyra ”icke-användare” anser att biblioteken är viktiga för samhället. Tre av fyra är dessutom beredda att betala mer skatt om pengarna går till bibliotek.

Biblioteken har en på många sätt unik funktion. Här kan alla invånare fritt söka kunskap, mötas och få nya idéer. Att denna funktion blir viktigare i tider av stigande arbetslöshet och ökande tillströmning till utbildningar av olika slag säger sig själv.

Utöver att vara centrala platser för kunskap och information är biblioteken också betydelsefulla i ett integrationsperspektiv. Biblioteken är mötesplatser; i det alltmer segregerade svenska samhället är biblioteket till och med en av få offentliga platser där människor med olika bakgrund kan mötas. Biblioteket är en plats där nyanlända invandrare kan skaffa sig kunskaper om det svenska samhället. Det är också ett ställe där infödda svenskar kan få inblick i och kunskap om andra kulturer, vilket leder till ökad förståelse och respekt för ”det annorlunda”.

Stort genomslag med många besök

Jämfört med andra kultur- och bildningsinstitutioner har biblioteken ett mycket stort genomslag och en stor och bred publik. Under 2008 gjordes 68 miljoner biblioteksbesök i Sverige. 58 miljoner böcker och 11 miljoner AV-medier, det vill säga ljudböcker, CD-skivor, DVD-filmer och liknande, lånades ut. Detta kan jämföras med knappt 19 miljoner årliga besök på museer och konsthallar eller de cirka 18 miljoner deltagare som studieförbundens samlade verksamhet lockar årligen.

Tillväxt bygger på kunskap och kunskap bygger ofta på läsande. I detta sammanhang har biblioteken en direkt betydelse för kommuninvånarna eftersom de bidrar till förbättrad läsförmåga. Försenad läskunnighet är dyrt: en persons fördröjda läsinlärning förväntas kosta samhället över 600 000 kr till följd av ökad arbetslöshet, ohälsa och sociala problem, och det är pengar som ska tas ur den kommunala kassan.

Attraktiv lokal identitet

Att satsa på biblioteken är ett sätt att rusta för framtiden. Biblioteken ger kommunen värden i form av en attraktiv lokal identitet. Biblioteken har också gynnsamma effekter för det lokala näringslivet. De förebygger sociala problem och förbättrar sammanhållningen. En norsk avhandling har kommit fram till att folkbibliotekens värde är fyra gånger så stort som vad de kostar.

Skolbibliotek – en eftersatt resurs

Under senare år har barn och ungas läsutveckling rönt ökat intresse. Skolorna har skärpt fokus på att tidigt ge alla barn goda kunskaper i läsning. Det är bra, inte minst mot bakgrund av att internationella studier visat en relativt andra länder negativ trend när det gäller utvecklingen av svenska 10-åringars läsande under de senaste två decennierna.

Skollagsberedningen kom nyligen med ett förslag till ny skollag. Enligt förslaget ska eleverna i grund- och gymnasieskolor ha tillgång till skolbibliotek. Det ter sig rimligt att en kunskapsnation som Sverige ger sina barn och ungdomar tillgång till det kvalificerade stöd i lärandet som ett skolbibliotek erbjuder. Studier visar att välbemannade skolbibliotek förbättrar elevernas resultat i läskunnighetsprov med mellan 10 och 18 procent.

Färsk statistik från Kulturrådet visar att bara knappt en tredjedel av landets grundskolor har ett helt eget skolbibliotek som är öppet och bemannat. Behovet av upprustning är mycket stort, men också ojämnt fördelat över landet. I denna rapportserie återfinns, som en nyhet för i år, statistik som visar på andelen bemannade skolbibliotek i var och en av Sveriges kommuner.

Förutom folk- och skolbiblioteken har t ex även biblioteken vid landets universitet och högskolor betydelse för medborgarnas biblioteksservice. För information om de verksamheterna finns forskningsbiblioteksstatistiken på www.scb.se. Den är dock inte redovisad på kommunnivå utan för respektive lärosäte.

Skolbiblioteksstandard i landets skolor

Siffrorna avser 2008 och visar förekomst av skolbibliotek vid de 5086 grund- och gymnasieskolor som besvarat Kulturrådets enkät, motsvarande 84 procent av landets samtliga grund- och gymnasieskolor.

Svensk Biblioteksförning presenterar för fjärde året i rad rapporter om bibliotekssituationen i var och en av landets alla län och kommuner. Rapporterna bygger primärt på statistik presenterad av Kulturrådet. Vår förhoppning är att dessa rapporter ska stimulera en lokal debatt om bibliotekens betydelse på den egna orten och i den egna kommunen.

Niclas Lindberg
Generalsekreterare Svensk Biblioteksförning

Folkbiblioteken i Uppsala län

I denna rapport belyses hur biblioteksverksamheten i Uppsala län ser ut. Jämförelser görs mellan kommunerna i länet samt med riksgenomsnittet.

Som bakgrundsfakta redovisas här inledningsvis några siffror om inkomst- och utbildningsnivå samt siffror som visar hur intresset för högre studier i Uppsala län ser ut.

- 2007 var medelinkomsten i Uppsala län 207 175 kronor per år, att jämföra med 208 434 kronor för riket i snitt.
- 42 procent av befolkningen i länet hade år 2007 högskoleutbildning. Motsvarande siffra för riket i sin helhet är 37 procent.
- 12,4 promille av befolkningen i länet var högskolenybjörjare 2006/07. Med högskolenybjörjare avses studerande som för första gången är registrerad i grundläggande högskoleutbildning. För riket var motsvarande siffra 11,7 promille.

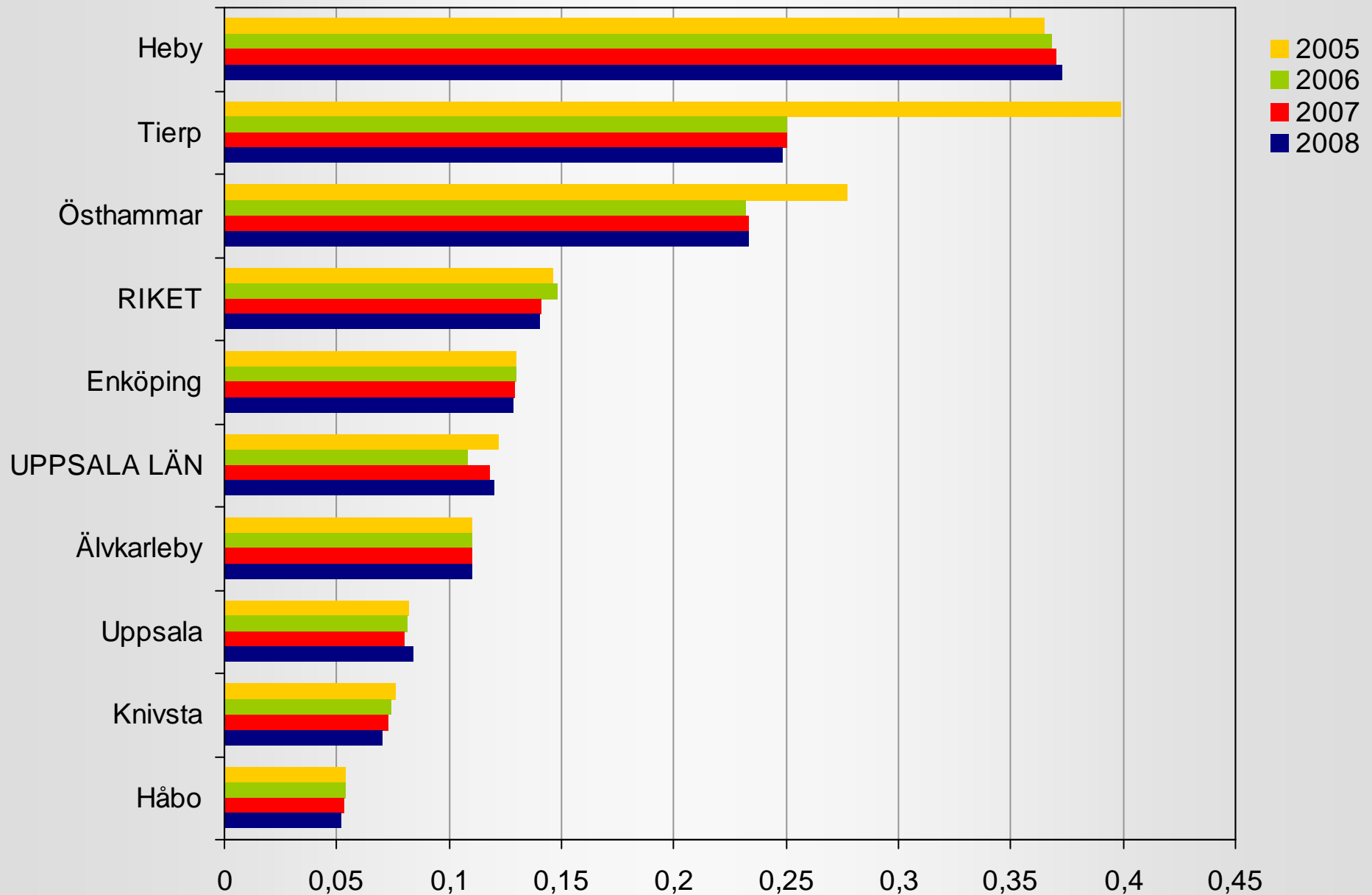
Det statistiska materialet i rapporten är huvudsakligen hämtat från rapporterna *Kulturen i Siffror 2009:2* och *2009:1*, utgivna av Statens Kulturråd. Rapporterna finns tillgänglig på www.kulturradet.se. Svensk Biblioteksförning tar inte ansvar för eventuella felaktigheter i Kulturrådets statistik.

Stora förändringar mellan enskilda år ska tolkas med viss försiktighet. Dessa kan bero på ändrade redovisningsrutiner och liknande.

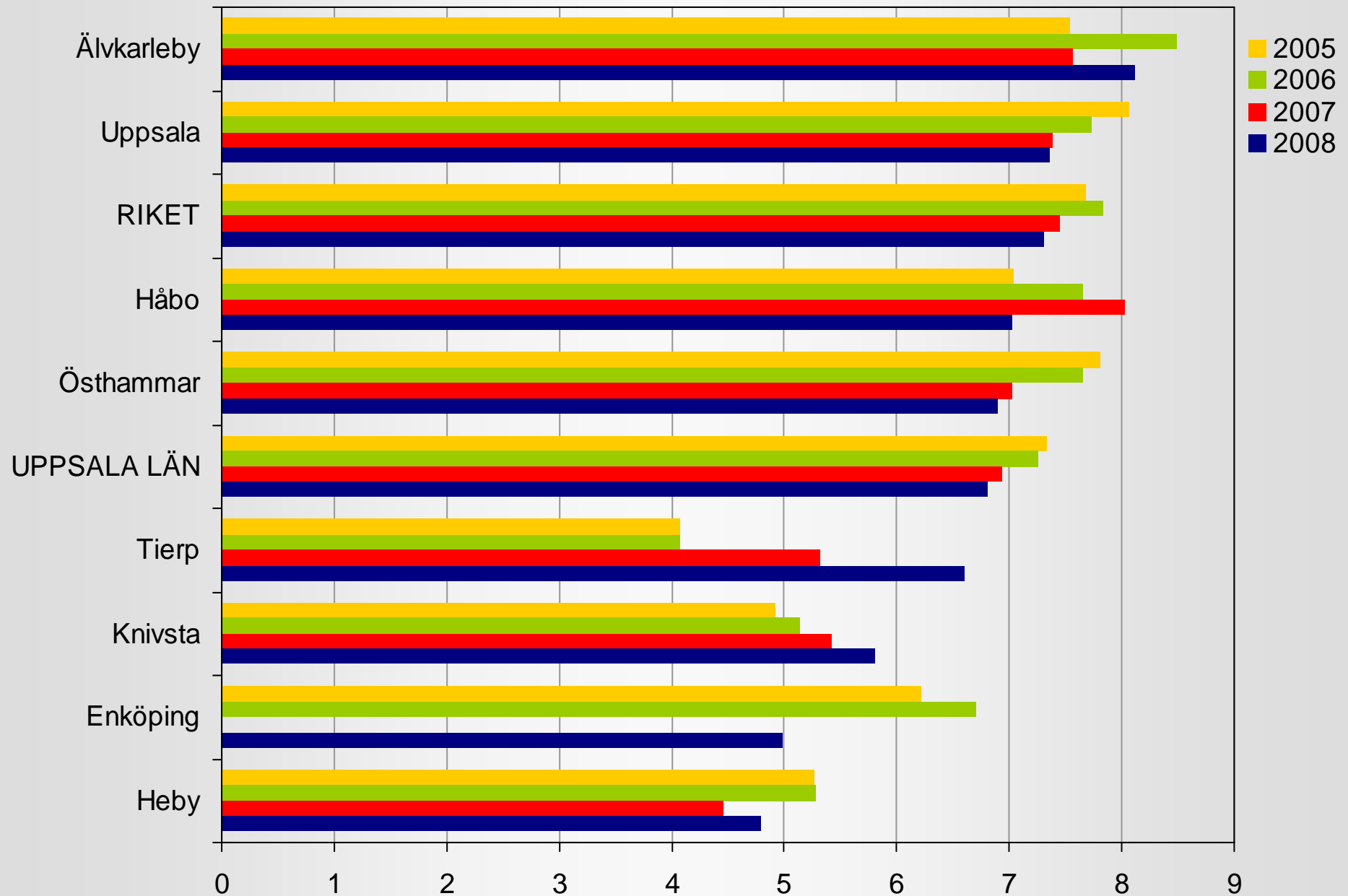
Saknade staplar i diagrammen är en följd av saknade värden i kulturrådets statistik.

Folkbiblioteken i nedanstående kommuner har inte lämnat fullständiga uppgifter för 2007. För dessa kommuner återges 2006 års uppgifter även för 2007. Detta påverkar i någon mån även medelvärden för län och rike. De kommuner det gäller är; Avesta, Borgholm, Falun, Flen, Gullspång, Hagfors, Helsingborg, Höör, Järfälla, Kramfors, Kristinehamn, Kungsbacka, Kungälv, Ludvika, Lysekil, Mariestad, Mölndal, Norrtälje, Oxelösund, Sollentuna, Sunne, Tidaholm, Trelleborg, Töreboda, Uddevalla, Umeå och Ängelholm.

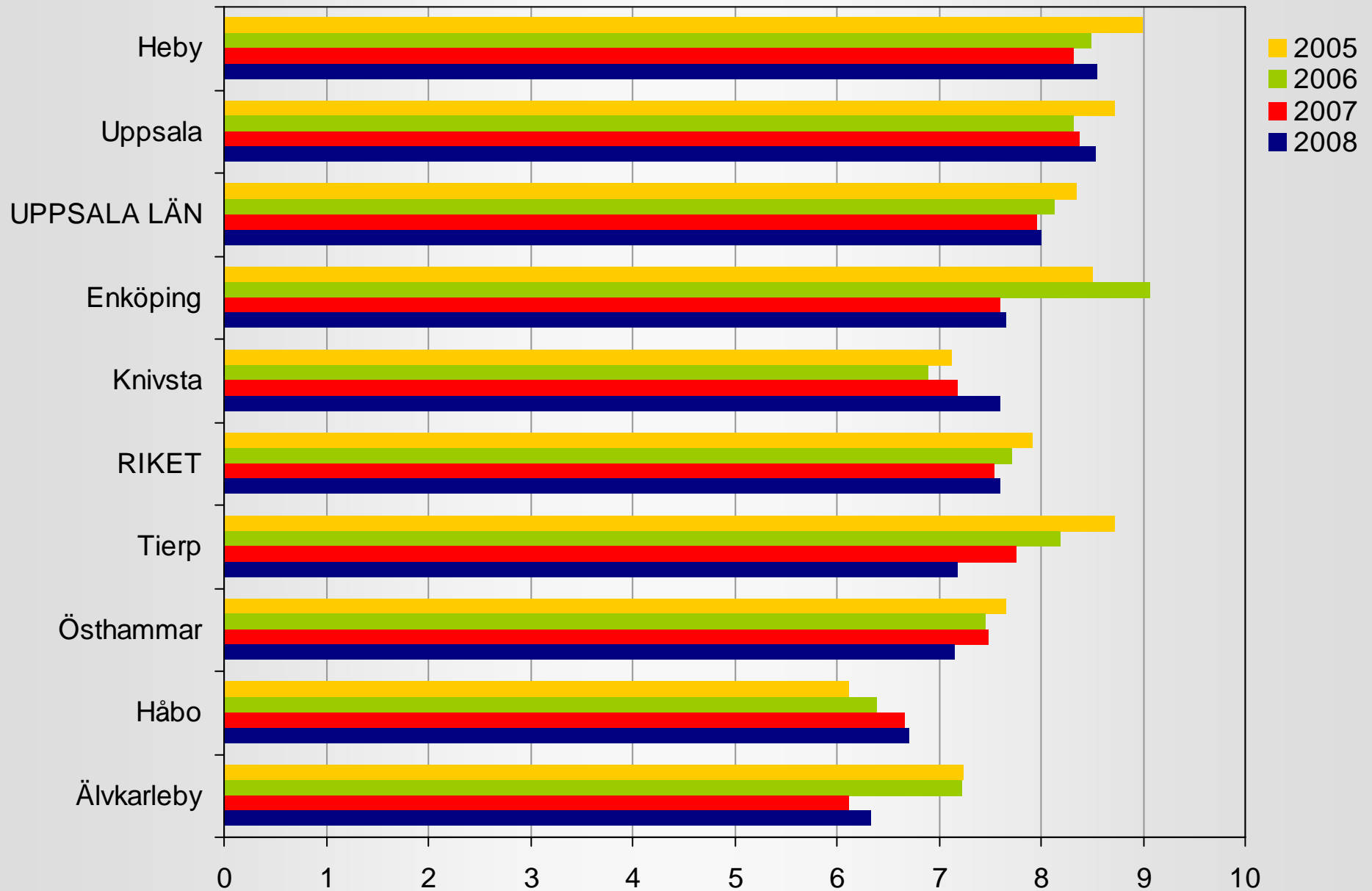
Antal bibliotek per 1000 invånare

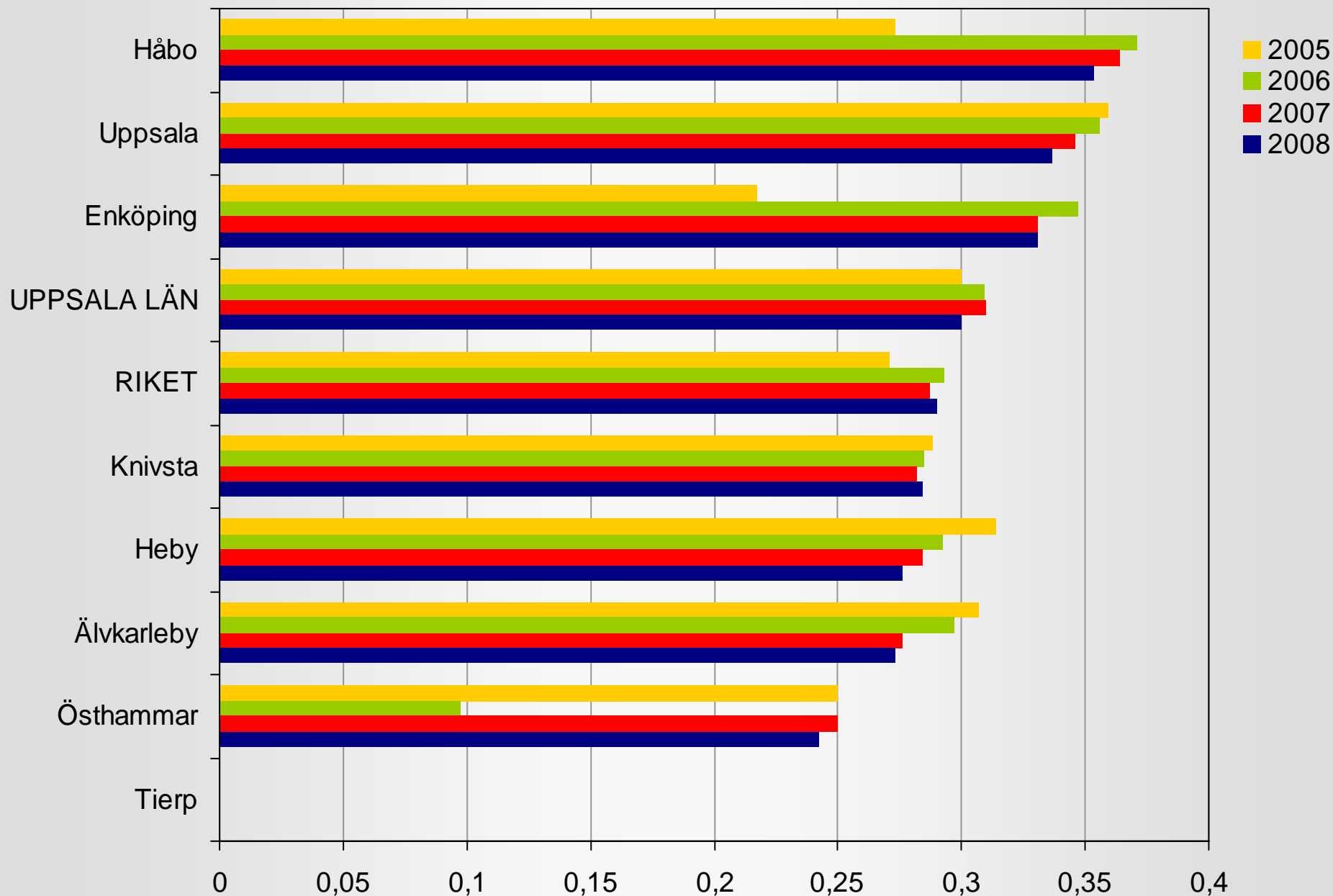
Antal besök per invånare

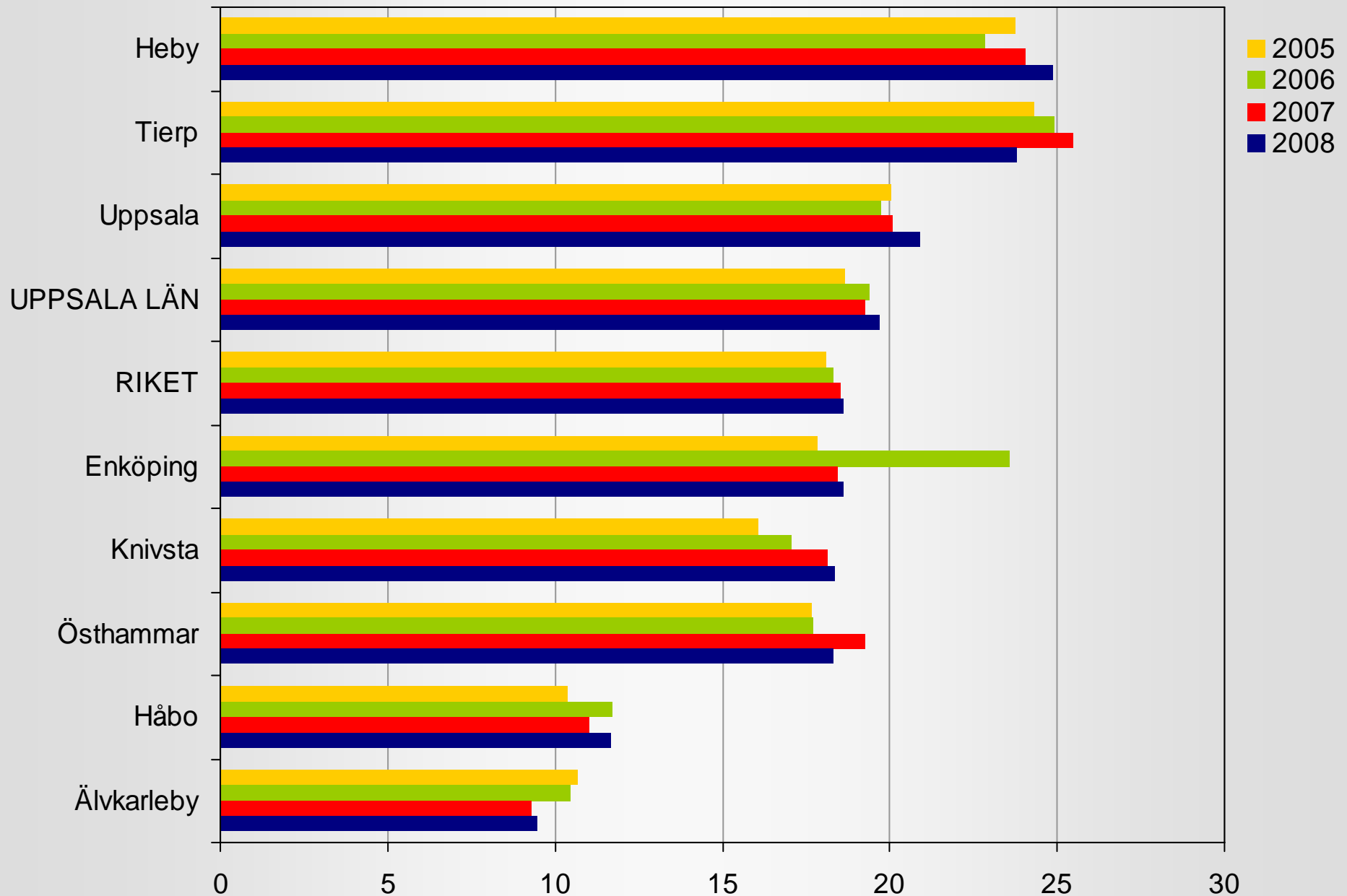
Total utlåning per invånare

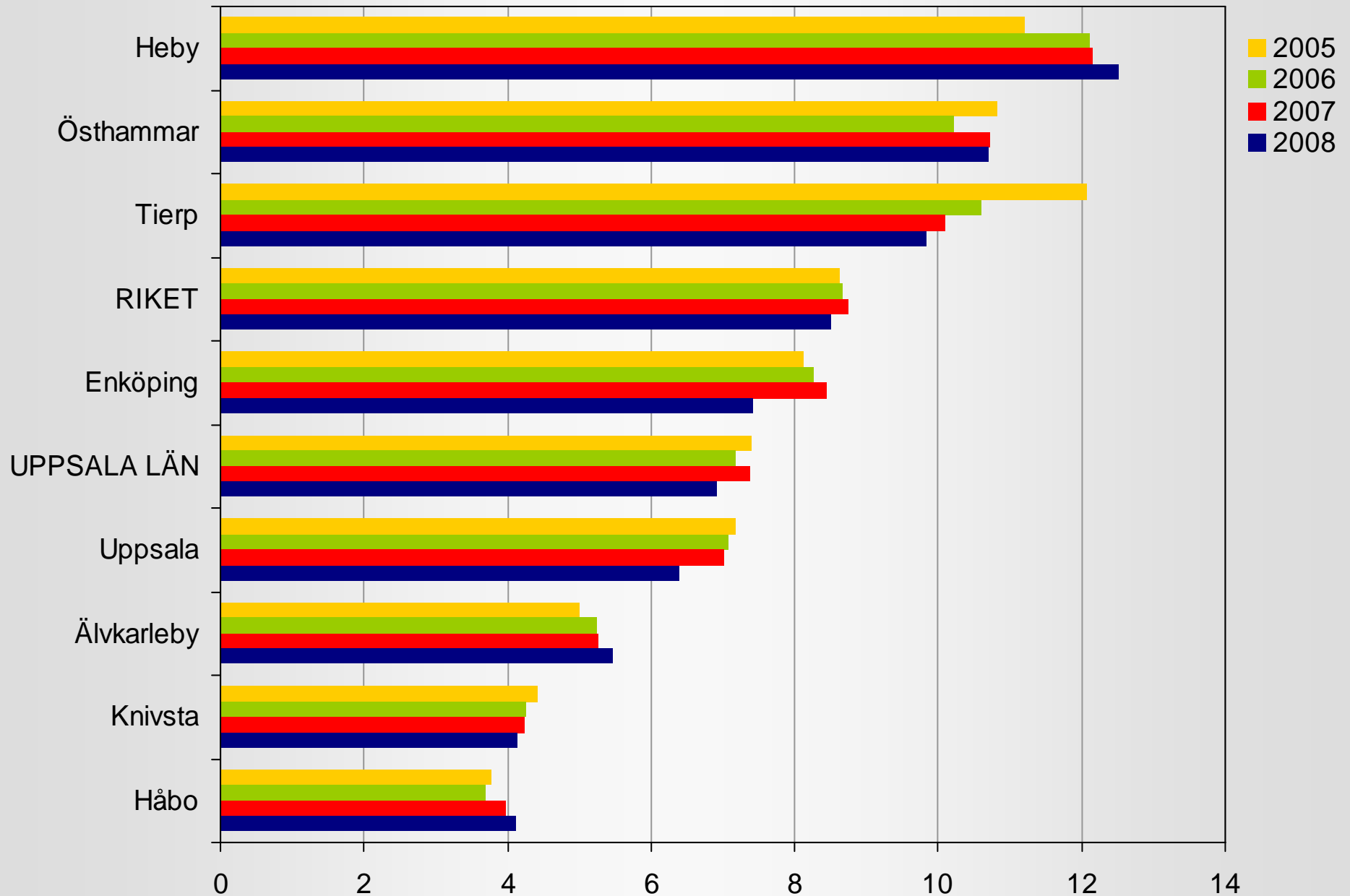
Aktiva låntagare per invånare

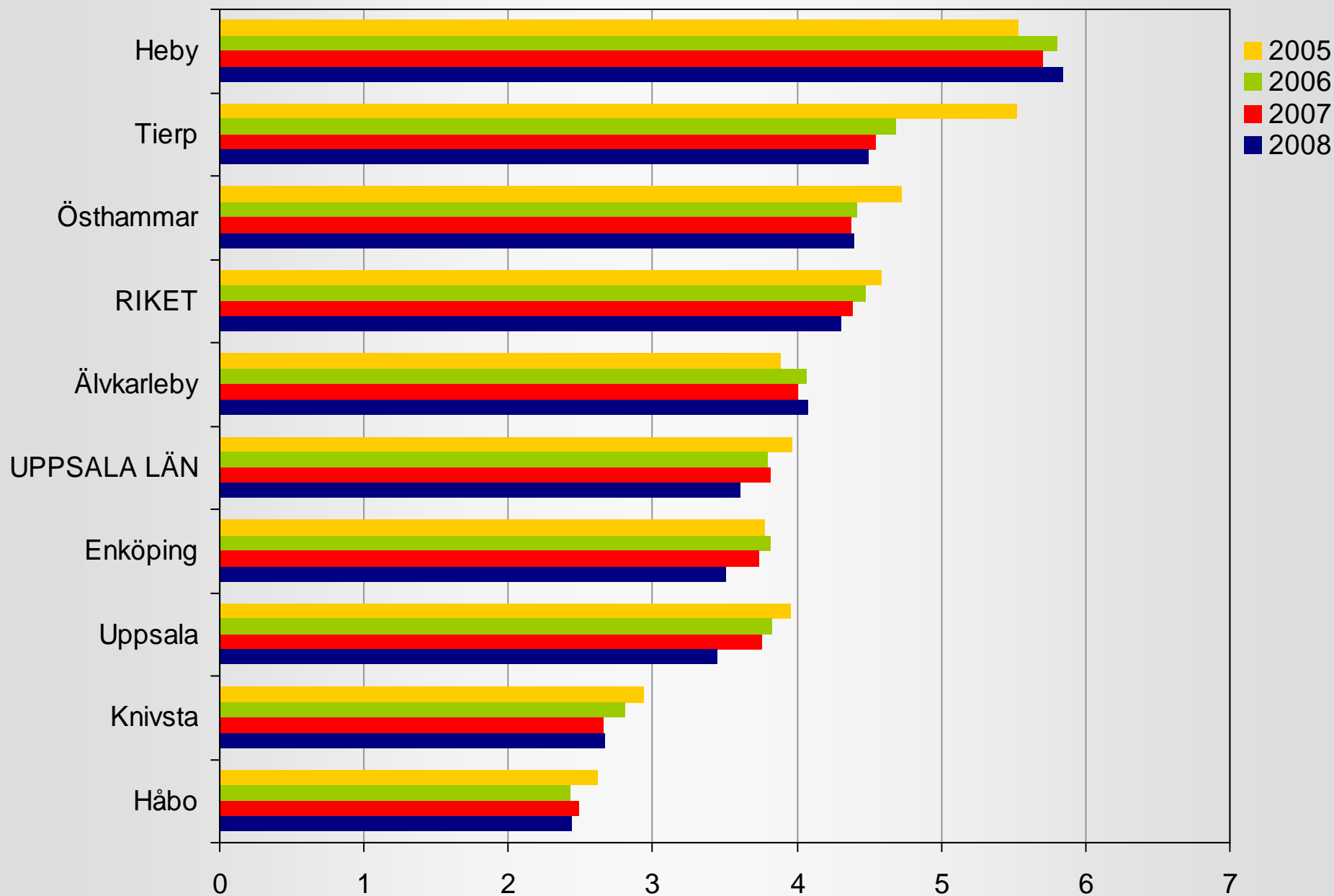
Antal barnbokslån per barn 0-14 år

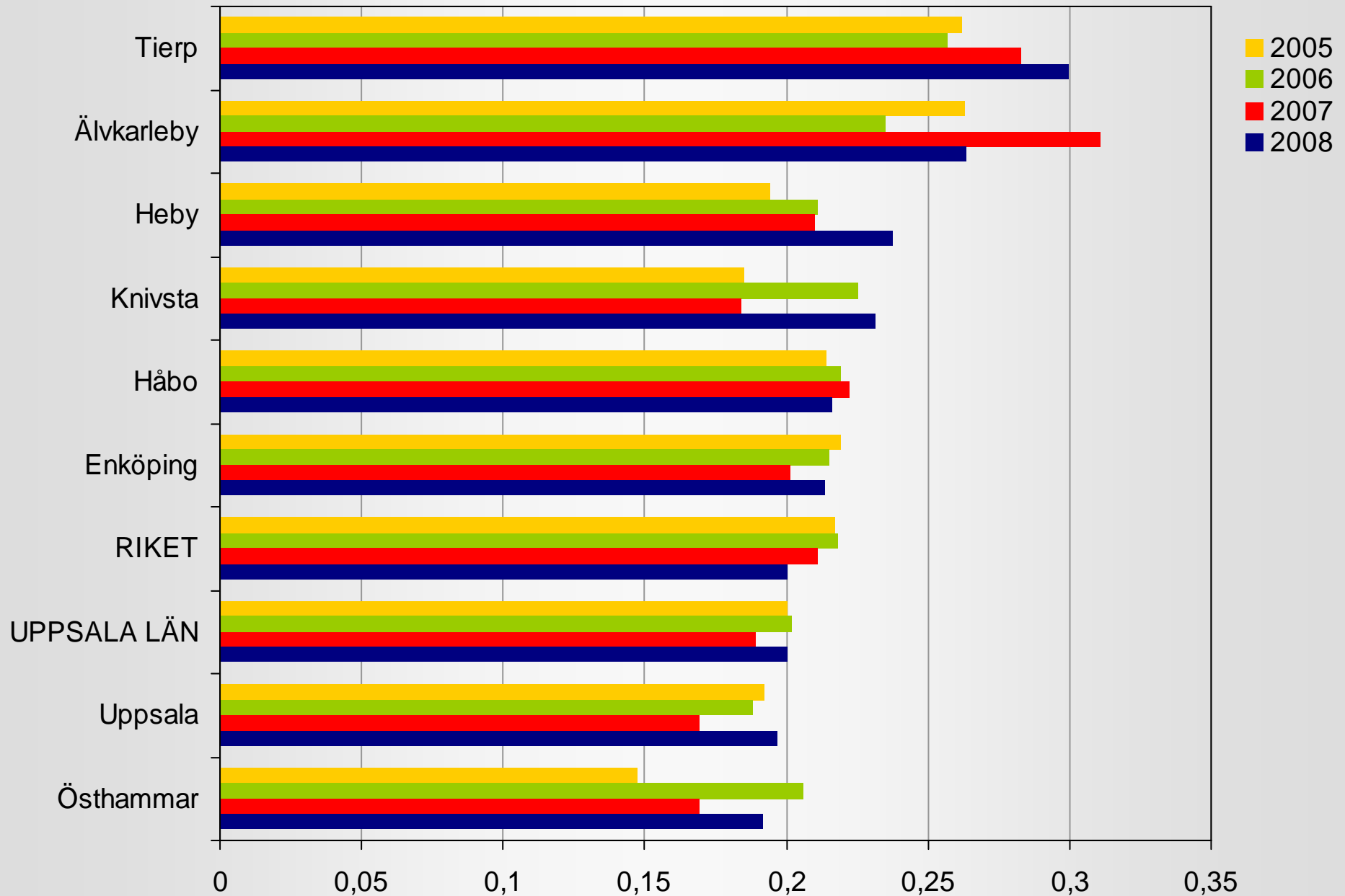
Antal barnböcker per barn 0-14 år

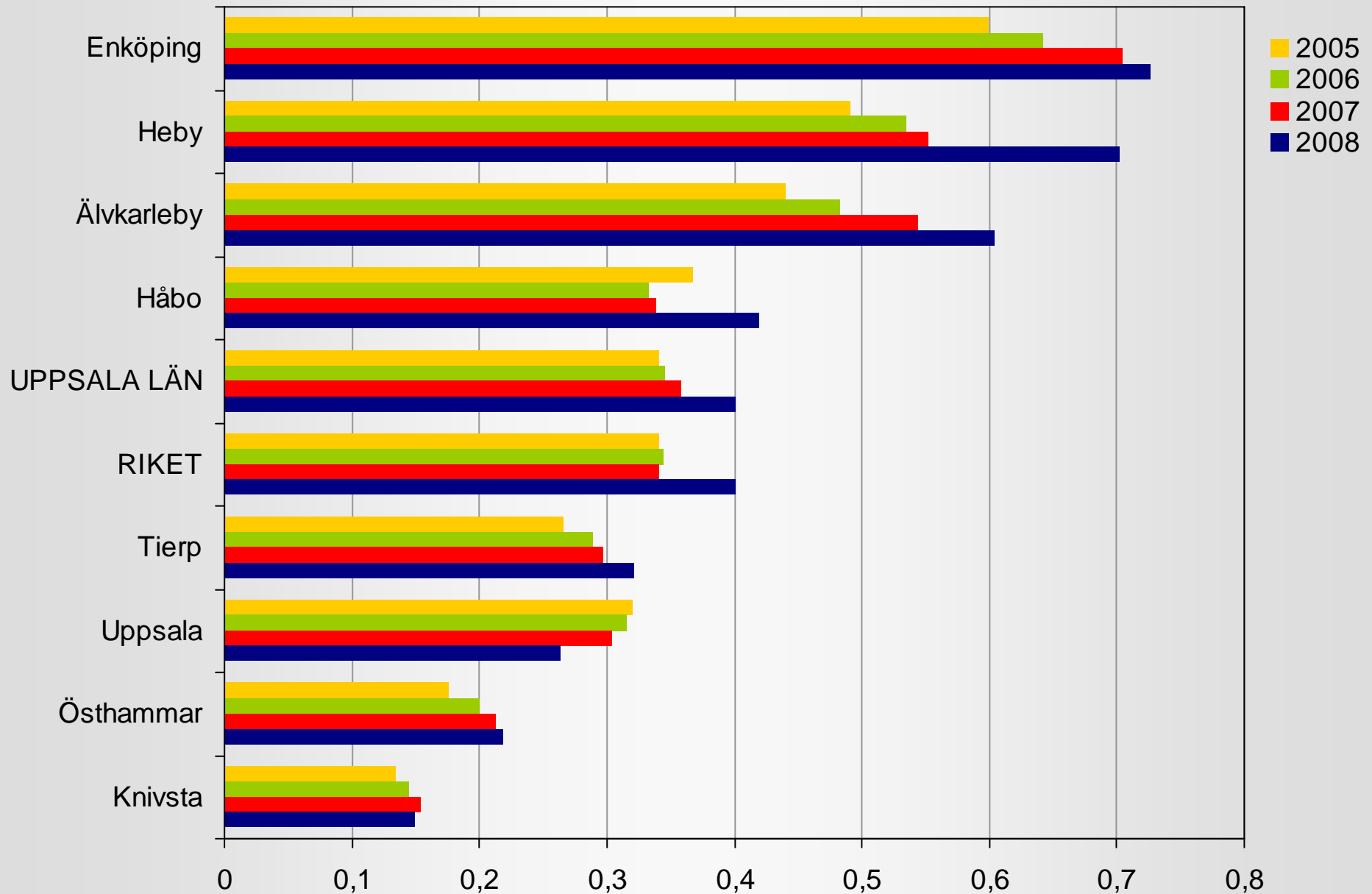
Antal böcker per invånare

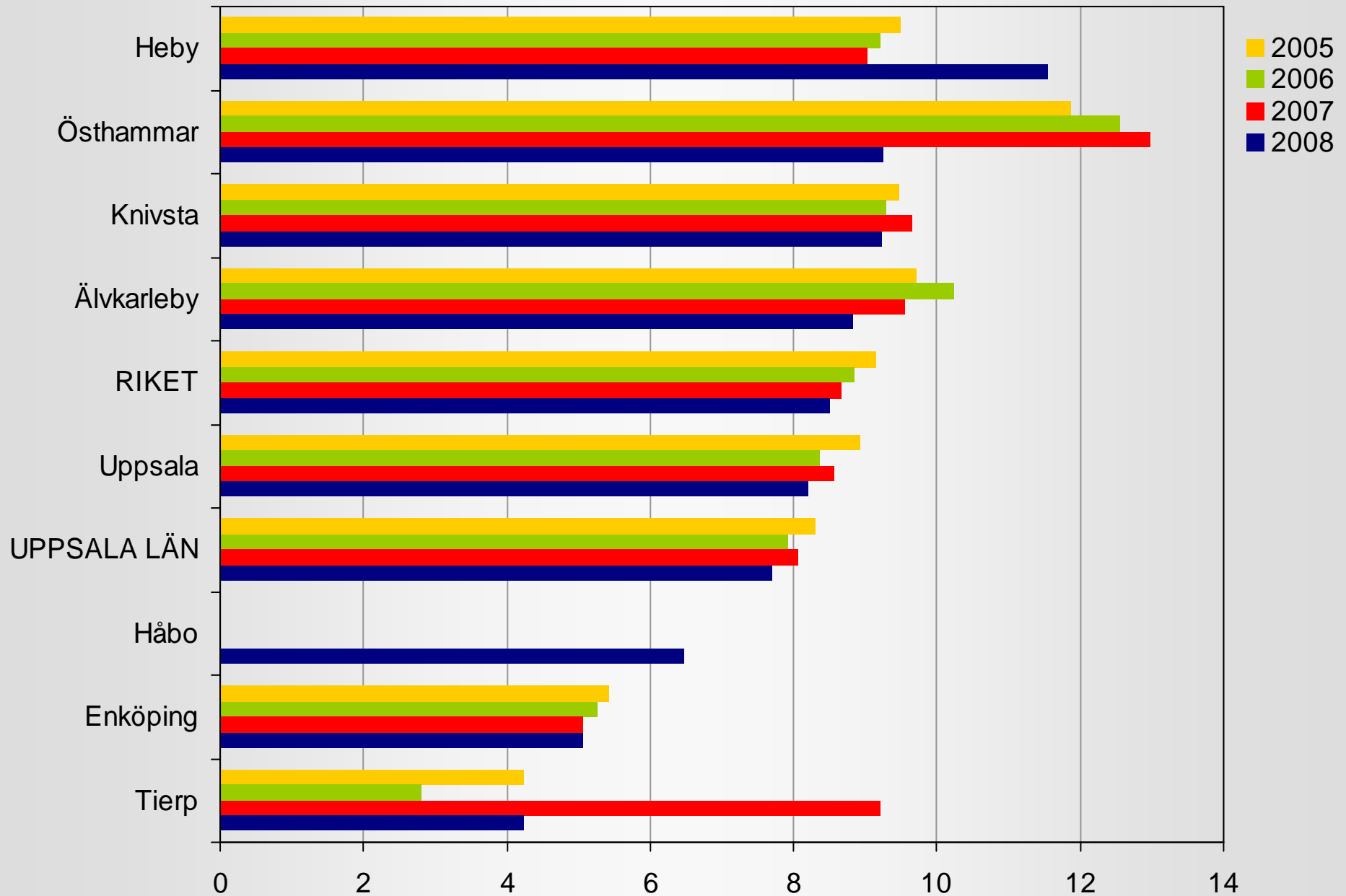
Nyförvärv, böcker per invånare

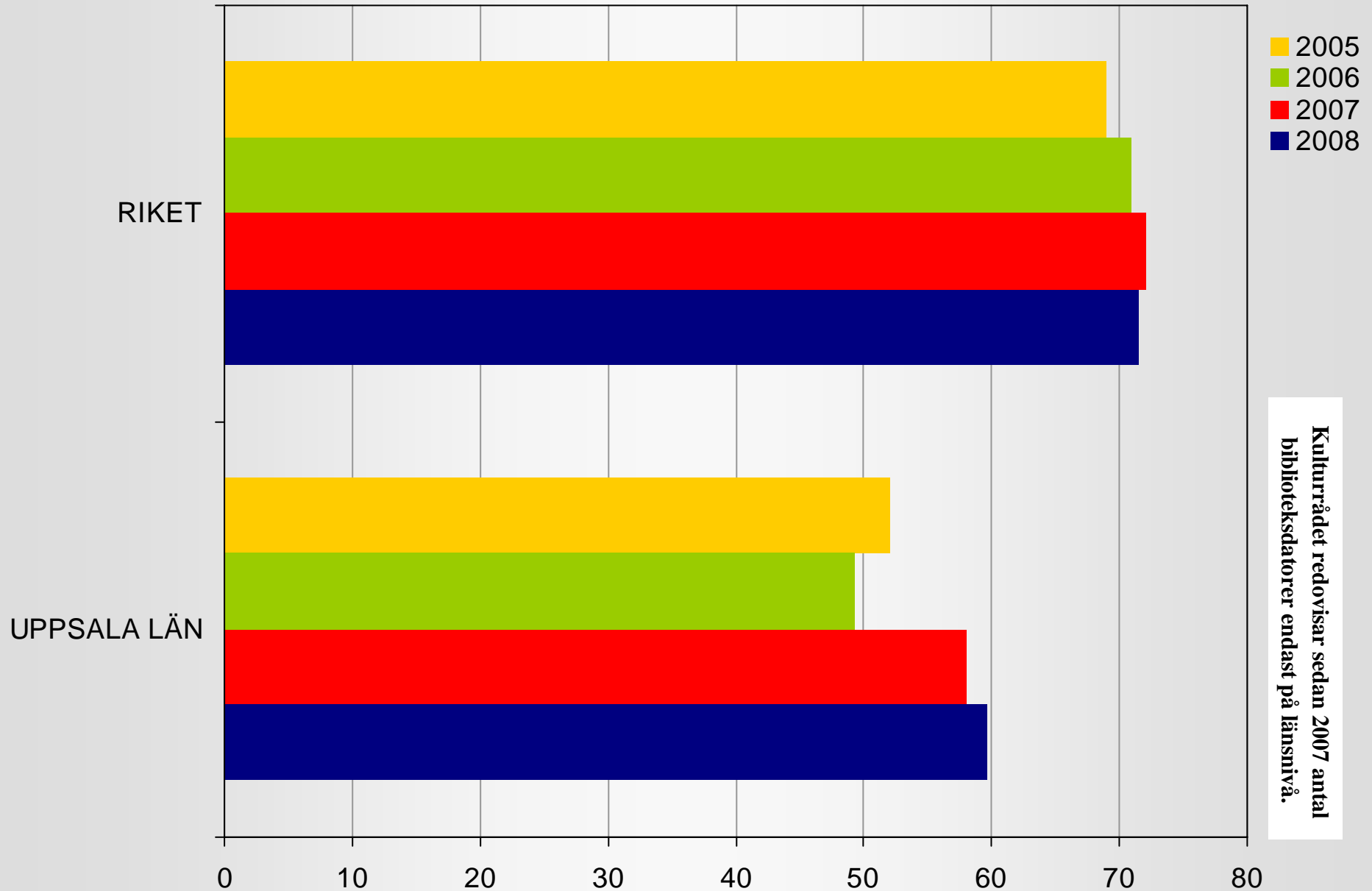
AV-bestånd per invånare

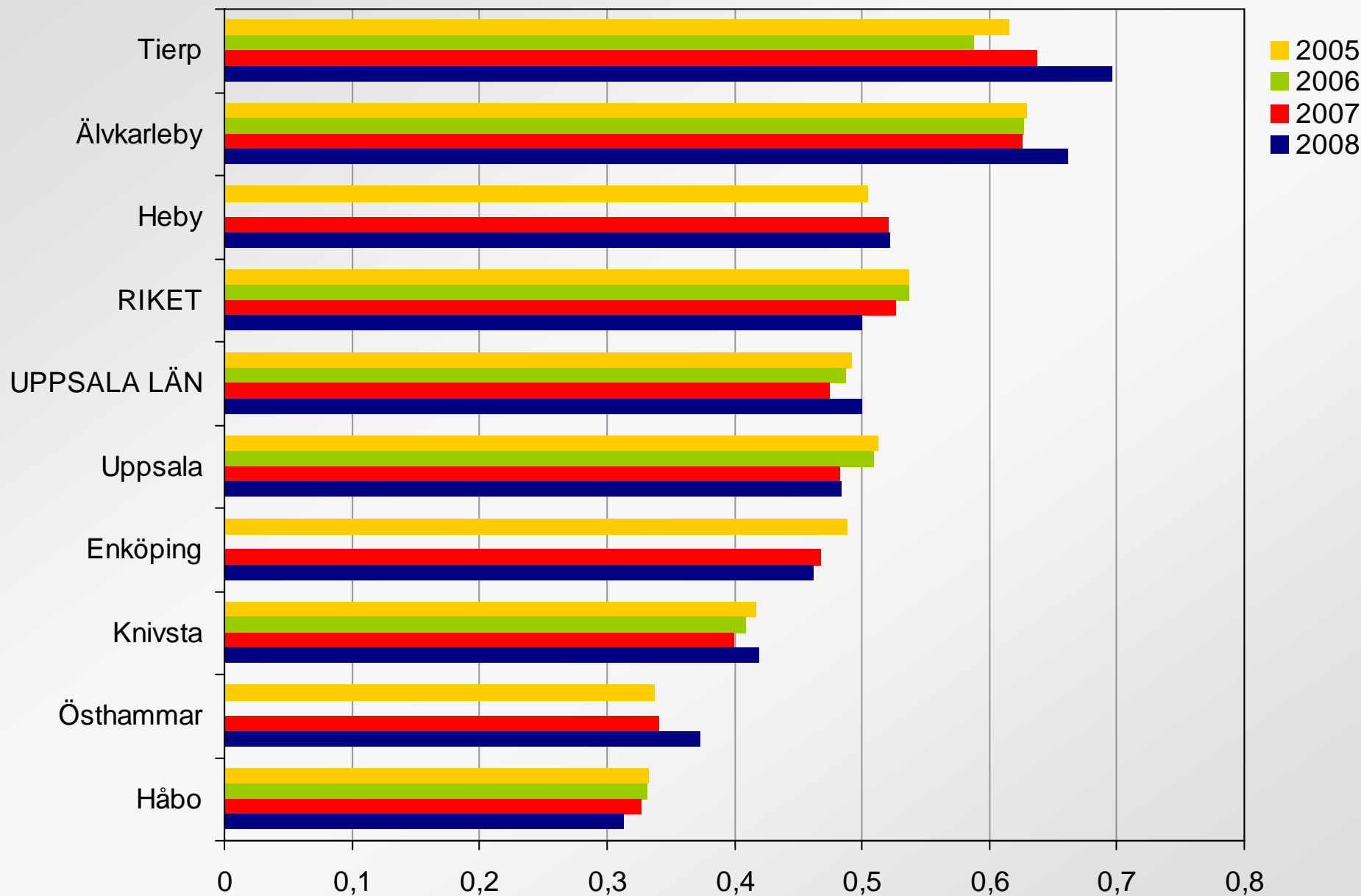
Tidskriftsprenumerationer per 1000 invånare

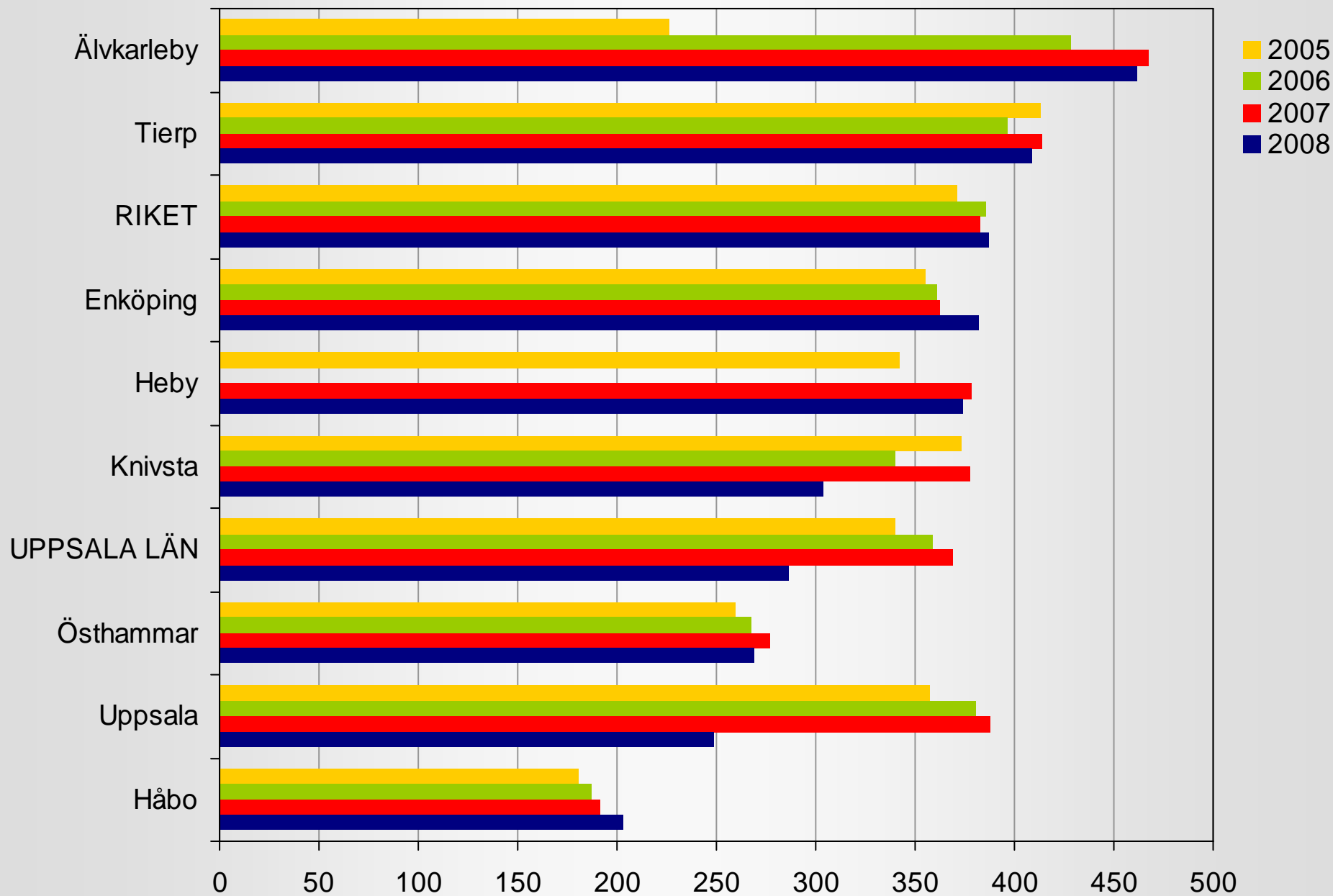
Antal biblioteks datorer per 100 000 invånare

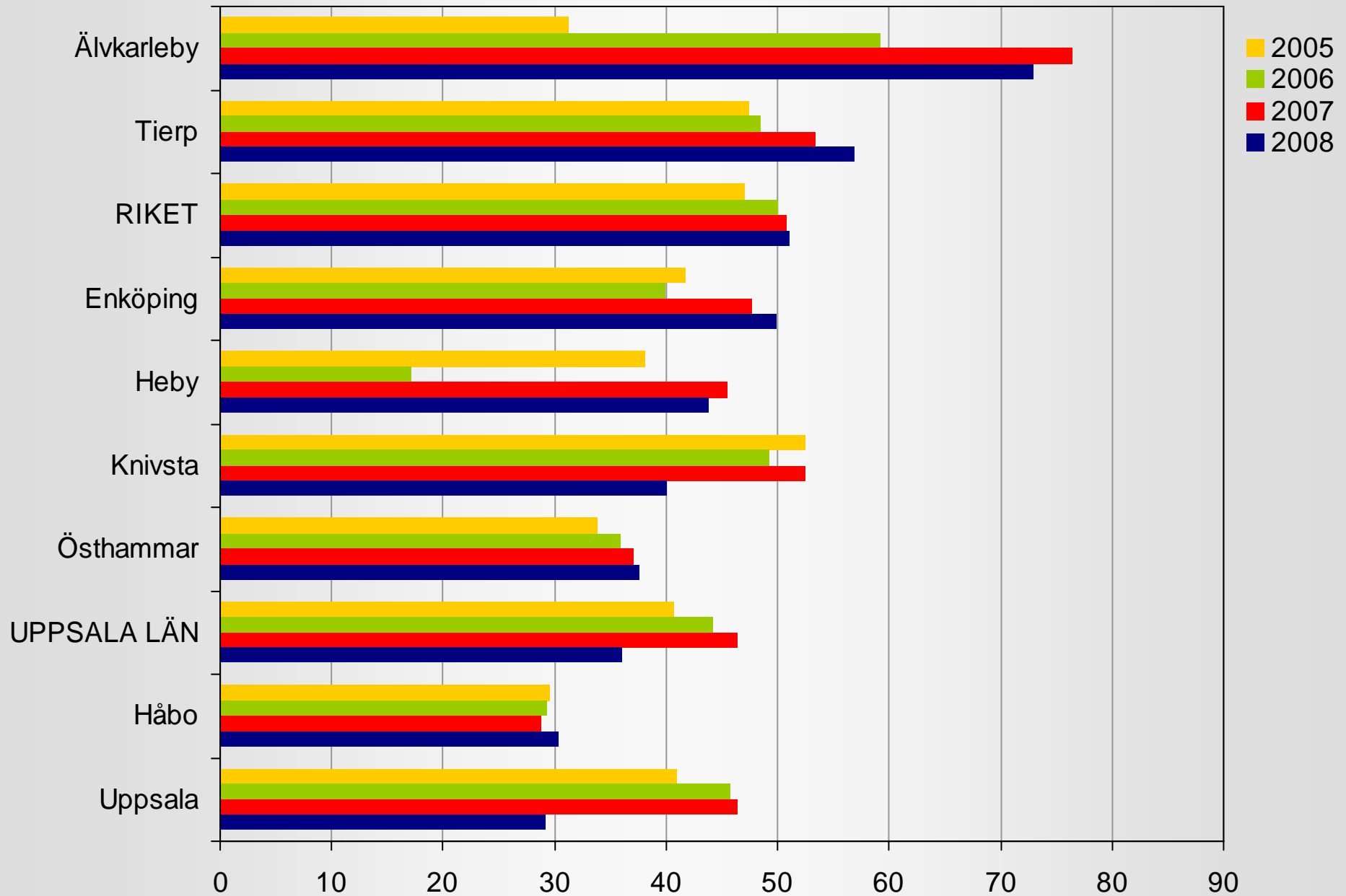
Biblioteksanställda per 1000 invånare

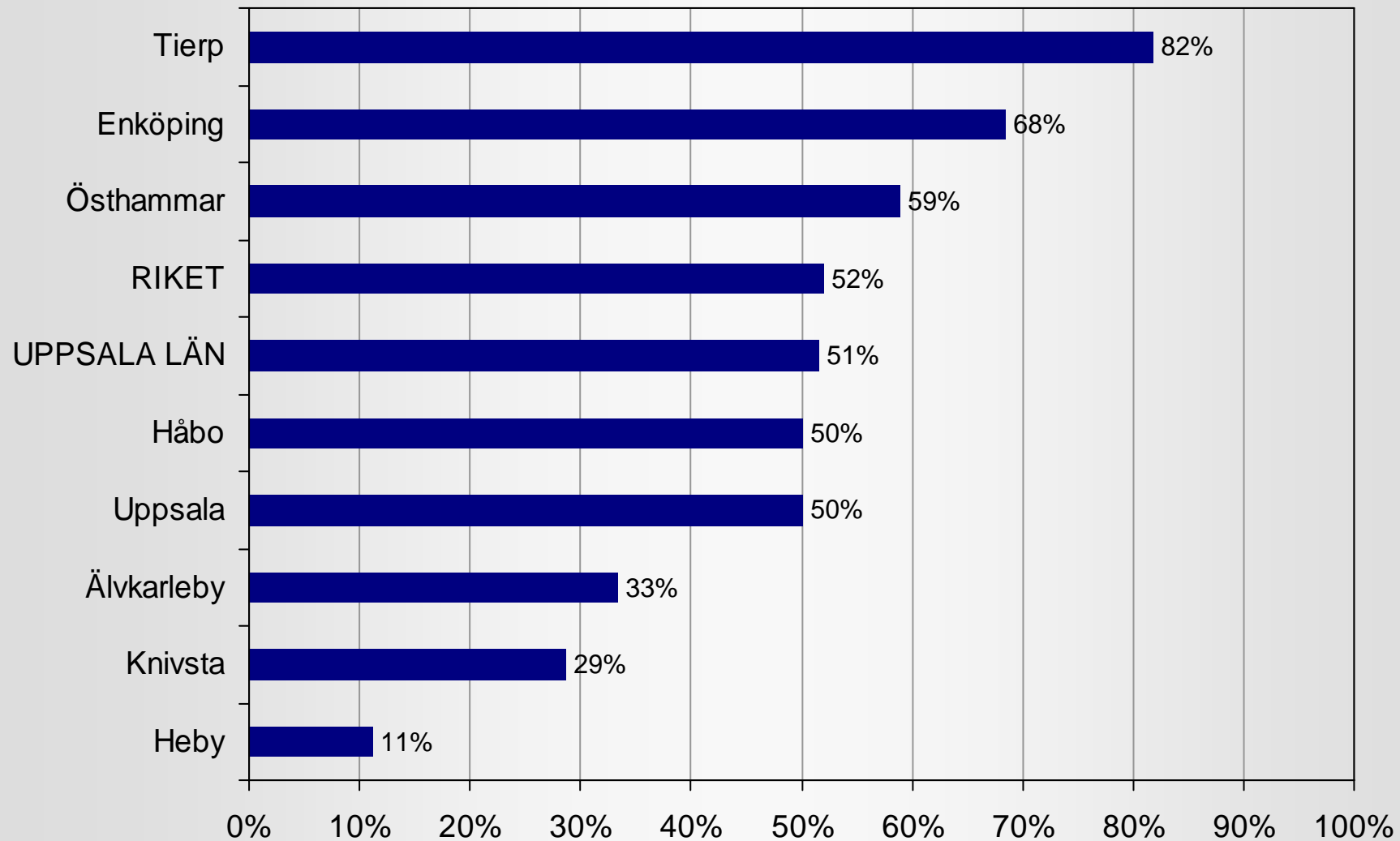
Total driftskostnad (kr) per invånare

Kostnad per lån (bok + AV)

Andel skolor med bemannat skolbibliotek år 2008

Diagrammet visar andel svarande skolenheter som har skolbibliotek öppet för eleverna med bemanning (minst 1 timme per vecka) eller som har bibliotek som är integrerat med folkbibliotek eller använder bibliotek på annan skolenhet. I Uppsala län uppgår andelen svarande skolenheter till 81 procent.

Det statistiska materialet i rapporten är huvudsakligen hämtat från rapporterna Kulturen i Siffror 2009:1 och 2009:2, samt motsvarande rapporter från åren 2006-2008 utgivna av Statens kulturråd. Rapporterna finns tillgänglig på www.kulturradet.se. Svensk Biblioteksförning tar inte ansvar för eventuella felaktigheter i Kulturrådets statistik. Jämförelsen med typkommunen enligt Sveriges Kommuner och Landstings gruppindelning bygger på Kulturrådets grunddata men beräkningarna är nya och utförda av Svensk Biblioteksförning. Mer information om Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning finns tillgänglig på www.skl.se.

Stora förändringar mellan enskilda år ska tolkas med viss försiktighet. Dessa kan bero på ändrade redovisningsrutiner och liknande.

Saknade staplar i diagrammen är en följd av saknade värden i Kulturrådets statistik.

Folkbiblioteken i nedanstående kommuner har inte lämnat fullständiga uppgifter för 2007. För dessa kommuner återges 2006 års uppgifter även för 2007. Detta påverkar i någon mån även medelvärden för län och rike. De kommuner det gäller är; Avesta, Borgholm, Falun, Flen, Gullspång, Hagfors, Helsingborg, Höör, Järfälla, Kramfors, Kristinehamn, Kungsbacka, Kungälv, Ludvika, Lysekil, Mariestad, Mölndal, Norrtälje, Oxelösund, Sollentuna, Sunne, Tidaholm, Trelleborg, Töreboda, Uddevalla, Umeå och Ängelholm.

**SVENSK
BIBLIOTEKS
FÖRENING**

Svensk Biblioteksförning
Box 70380
107 24 Stockholm
Tel 08-545 132 30
Fax 08-545 132 31
<http://www.biblioteksforeningen.org>
info@biblioteksforeningen.org